

RIPOTI YA UWEKEZAJI TANZANIA 2018

UWEKEZAJI WA MITAJI BINAFSI KUTOKA NJE

MUHTASARI

RIPOTI YA UWEKEZAJI TANZANIA 2018

UWEKEZAJI WA MITAJI BINAFSI KUTOKA NJE

MUHTASARI

Utangulizi

Kwa miaka ya hivi karibuni, uwekezaji binafsi kutoka nje umekuwa chanzo muhimu cha mitaji hususan katika uchumi wa nchi zinazoinukia na zinazoendelea. Tanzania imefanya jitihada kubwa katika kipindi cha miongo miwili iliyopita kuboresha mazingira ya uwekezaji ili kuvutia zaidi mitaji kutoka nje ya nchi. Jitihada hizi zimesababisha kuongezeka kwa kiasi kikubwa cha uwekezaji hapa nchini.

Kutokana na kuongezeka kwa mitaji hii, Benki Kuu ya Tanzania (BOT) kwa kushirikiana na Kituo cha Uwekezaji Tanzania (TIC) na Ofisi ya Taifa ya Takwimu (NBS) wamekuwa wakifanya tafiti kila mwaka ili kubaini ukubwa, aina ya uwekezaji na mchanganuo wake.

Ripoti hii ni matokeo ya utafiti uliohusisha makampuni ya uwekezaji yenye mitaji kutoka nje kwa kipindi cha mwaka 2017.

Malengo

Malengo ya utafiti huu ni pamoja na:

- i. Kuboresha takwimu za mizania ya urari wa malipo;
- ii. Kuendeleza mikakati ya kutangaza fursa za uwekezaji zilizopo nchini;
- iii. Kupendekeza sera na mikakati ya kuboresha mazingira ya uwekezaji nchini; na
- iv. Kuboresha kanzidata ya takwimu za uwekezaji.

Ripoti hii inatoa ufafanuzi kuhusu vyanzo vya mitaji, aina ya uwekezaji na mchanganuo wake. Pia inaelezea fursa za uwekezaji zilizopo nchini pamoja na jitihada zinazofanywa na serikali kuboresha mazingira ya uwekezaji.

Fursa za uwekezaji nchini

Katika jitihada za Serikali kuhamasisha na kuvutia uwekezaji na mitaji kutoka nje, hatua mbalimbali zimekuwa zikichukuliwa kwa lengo la kuboresha mazingira ya biashara na uwekezaji hapa nchini. Baadhi ya jitihada hizo ni pamoja na andiko la mkakati wa kuboresha mazingira ya biashara (Blueprint 2018), marejeo ya sera na sheria ya uwekezaji, uanzishwaji wa huduma za mahala pamoja ili kuweka mazingira bora zaidi ya kuvutia uwekezaji.

Fursa za uwekezaji hapa nchini zimeainishwa katika sekta zote muhimu ikiwamo; kilimo, viwanda, miundombinu, utalii, ujenzi na mawasiliano. Msisitizo umeelekezwa zaidi katika viwanda vya kuongeza thamani ya mali ghafi zinazopatikana nchini, uunganishaji wa magari na mitambo, uzalishaji wa mafuta ya kula, dawa na vifaa tiba. Aidha, maelezo ya kina kuhusu fursa za uwekezaji nchini yanapatikana kwenye tovuti ya kituo cha uwekezaji Tanzania (www.tic.go.tz).

Matokeo Muhimu

Mitaji ya uwekezaji nchini kutoka nje imekuwa ikiongezeka

Mitaji binafsi kutoka nje ya nchi inajumuisha uwekezaji mkubwa wa moja kwa moja kuanzia asilimia 10 ya mtaji wa kampuni (FDI), uwekezaji mdogo wa chini ya asilimia 10 ya mtaji wa kampuni (portfolio investment) na uwekezaji mwingine unaotokana na mikopo mbalimbali (other investments). Limbikizo la mitaji hiyo lilifikia dola za Kimarekani 15,392.9 milioni, sawa na ongezeko la asilimia 5.2 kutoka dola 14,634.3 milioni kwa mwaka 2016 (Jedwali 1).

Katika limbikizo hili, uwekezaji mkubwa wa moja kwa moja ulifikia dola za Kimarekani 13,499.5 milioni sawa na asilimia 87.7. Uwekezaji mdogo ulichangia asilimia 0.5 na uwekezaji mwingine asilimia 11.8. Matokeo pia yanaonesha, uwekezaji wa mitaji binafsi iliyoingia kutoka nje kwa mwaka 2017 umeongezeka kwa asilimia 5.7 na kufikia dola za Kimarekani 1,052.0 milioni kutoka dola 995.5 milioni kwa mwaka 2016.

Mwaka 2017, uwekezaji wa mitaji mikubwa wa moja kwa moja ulioingia nchini ulikuwa dola 937.7 milioni sawa na ongezeko la asilimia 24.2 kutoka kiwango kilichoingia mwaka 2016. Ongezeko hili lilitokana na uwekezaji katika shughuli za huduma ya malazi na chakula; uchimbaji madini na mawe; na huduma za fedha na bima.

Jedwali 1: Uwekezaji wa mitaji binafsi kutoka nje, 2013 –2017

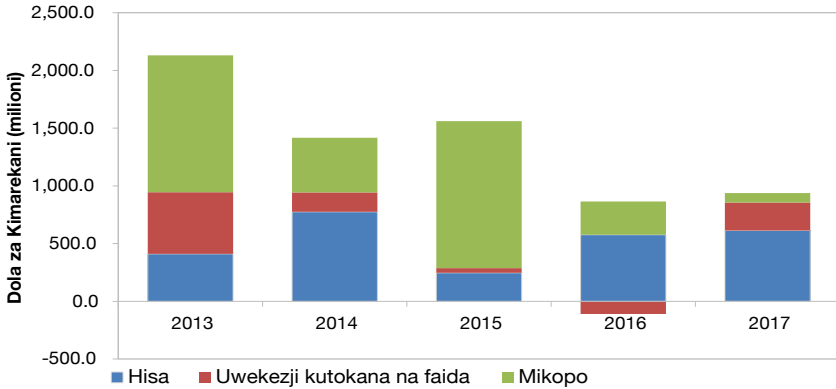
Dola za Kimarekani (milioni)

Aina ya uwekezaji	Uwekezaji uliongia					Limbikizo				
	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017
Uwekezaji mkubwa (FDI)	2,130.9	1,416.1	1,560.6	755.0	937.7	10,851.4	11,897.4	12,146.8	12,839.2	13,499.5
Uwekezaji mdogo (Portfolio)	3.5	1.2	1.5	2.8	0.8	12.3	16.3	118.0	128.0	72.2
Uwekezaji mwingine (Other)	47.4	106.1	2.7	237.7	113.2	1,459.4	1,509.5	1,439.8	1,667.1	1,820.9
Jumla	2,181.8	1,523.3	1,564.8	995.5	1,052.0	12,323.1	13,423.1	13,704.6	14,634.3	15,392.9

Chanzo cha uwekezaji wa mitaji mikubwa ya moja kwa moja

Chanzo kikubwa cha uwekezaji wa mitaji ya moja kwa moja kimekuwa kikibadilika kati ya hisa na mikopo kutoka kwa makampuni yenye mauhusiano ya umiliki wa hisa. Mwaka 2017, chanzo kikubwa cha uwekezaji kilikuwa kwa njia ya hisa (asilimia 65.4), sawa na dola 613.3 milioni ukilinganisha na dola 576.8 milioni mwaka 2016. Aidha uwekezaji utokanao na faida uliongezeka kwa kiasi kikubwa kufikia dola 242.4 milioni mwaka 2017 (**Kielelezo 1**).

Kielelezo 1: Uwekezaji mkubwa wa moja kwa moja, 2013-2017

Uwekezaji ulijikita zaidi kwenye shughuli kuu tatu za kiuchumi

Uwekezaji mkubwa wa moja kwa moja ulijikita zaidi kwenye shughuli za huduma ya malazi na chakuka, uchimbaji madini na mawe na huduma za fedha na bima. Shughuli hizo tatu kwa pamoja, zilichangia asilimia 61.5 ya mitaji ya aina hii iliyoingia nchini kwa mwaka 2017. Kwa mara ya kwanza shughuli za huduma ya malazi na chakula zilipokea uwekezaji mkubwa (dola 247.2 milioni) kuliko shughuli nyingine kutokana na ujenzi wa mahoteli sambamba na ongezeko la shughuli za kitalii nchini.

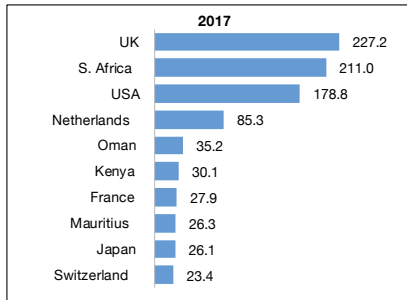
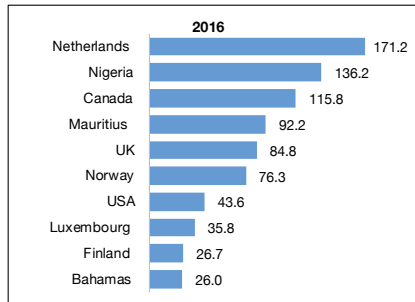
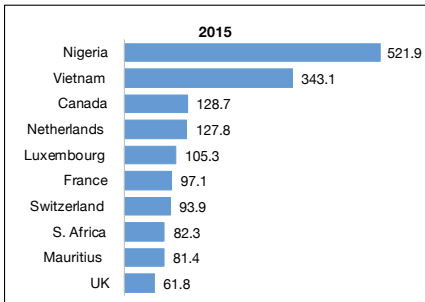
Nchi chache ziliendelea kuongoza katika uwekezaji wa mitaji hapa nchini

Kwa kiasi kikubwa, nchi chache zimeendelea kuongoza kwa kuleta mitaji ya uwekezaji hapa nchini ambapo nchi kumi zilizoongoza kwa uwekezaji zilichangia wastani wa asilimia 81.4 kwa mwaka 2013-2017.

Nchi za Uingereza, Afrika ya Kusini na Marekani ziliongoza kwa uwekezaji wa mitaji mikubwa Tanzania kwa mwaka 2017 ambapo zilichangia zaidi ya nusu ya thamani ya mitaji mikubwa ya uwekezaji (**Kielelezo 2**). Uwekezaji mwingi unapotoka kwenye nchi chache unaweza kuwa changamoto kwa Tanzania endapo nchi hizo zitakumbwa na matatizo ya kiuchumi. Hivyo, kuna haja ya kufanya jitahada za kuvutia wawekezaji kutoka nchi nyingine ili kupanua wigo (diversification) na hivyo kuiepusha nchi na athari endapo zitatokea.

Kielelezo 2: Mchanganuo wa nchi kumi zilizoongoza kwa uwekezaji, 2015 – 2017

Dola za Kimarekani (milioni)

Uwekezaji wa mitaji midogo umeendelea kuwa wa chini

Uwekezaji wa mitaji midogo umeendelea kuwa wa chini ambapo kwa kipindi cha mwaka 2017 ulifikia dola za Kimarekani 0.8 milioni ukilinganisha na dola 2.8 milioni kwa mwaka 2016. Kiasi hiki ni chini ya asilimia moja ya uwekezaji wote kutoka nje.

Faida kubwa zaidi ilipatikana kwenye shughuli za huduma za kifedha na bima

Shughuli za huduma za kifedha na bima ziliongoza kwa kupata faida kubwa kutokana na uwekezaji zikifuatiwa na shughuli za uzalishaji bidhaa viwandani pamoja na biashara kwa mwaka 2017. Aidha, shughuli za uchimbaji madini na mawe ambazo uwekezaji mkubwa umekuwa ukifanywa, hazikuonesha kupata faida katika kipindi cha mwaka 2017.

Wataalam walijiriwa zaidi kwenye sekta za fedha na bima

Matokeo yanaonesha makampuni yenye uwekezaji kutoka nje yalitoa ajira za moja kwa moja kwa wafanyakazi 105,364 hadi kufikia mwaka 2017 (**Jedwali 2**). Shughuli za uzalishaji bidhaa viwandani, kilimo, fedha na bima; na huduma za kiutawala zilitoa ajira nyingi zaidi za moja kwa moja ambapo kwa ujumla zilichangia asilimia 65.0 ya wafanyakazi wote. Wafanyakazi wataalam walijiriwa zaidi kwenye shughuli za fedha na bima; na habari na mawasiliano sambamba na utaalum unaohitajika kwenye shughuli hizo.

Jedwali 3: Ajira za moja kwa moja

Kundi	2013	2014	2015	2016	2017	Asilimia (2017)
Wataalam	28,247	31,787	34,245	36,830	35,165	33
Wasio wataalam	70,642	76,576	77,151	71,500	70,199	67
Jumla	98,889	108,363	111,396	108,330	105,364	100

Hitimisho na mapendekezo

Matokeo ya utafiti yameonesha kuwa, Serikali imepiga hatua kubwa katika kuboresha mazingira ya uwekezaji nchini na hivyo kuendelea kuvutia mitaji mikubwa kutoka nje. Aidha, ili kuendelea kuboresha mazingira ya uwekezaji nchini, utafiti umeainisha hatua kadhaa za kuchukua kama ifuatavyo:

- i. Kuharakisha utekelezaji wa mkakati wa kuboresha mazingira ya uwekezaji nchini kama ilivyoainishwa kwenye mwongozo wa 'Blueprint';
- ii. Kuimarisha juhudi za kutangaza vivutio vya uwekezeji katika nchi ambazo kwa asili si miongoni mwa wawekezaji wakubwa nchini kama vile Vietnam, Indonesia, India na Singapore. Uwekezaji huu ujikite zaidi kwenye kuongeza thamani hasa kwenye bidhaa za kilimo na madini. Pia ni muhimu kuharakisha utekelezaji kamilifu wa itifaki ya forodha, uwekezaji na soko la pamoja katika jumuiya za uchumi za kikanda ili kurahizisha biashara na uwekezaji baina ya nchi wanachama;

- iii. Kupanua wigo wa uwekezaji kwa kujikita zaidi kwenye maeneo ambayo nchi inaweza kufanya vizuri zaidi ukilinganisha na nchi nyingine kama vile uzalishaji na uongezaji wa thamani kwenye madini na mazao ya kilimo. Hili litawezekana kwa kuweka miundombinu thabiti ikiwa ni pamoja na barabara zinazopitika wakati wote, umeme na maji kwenye maeneo husika;
- iv. Serikali kwa kushirikiana na sekta binafsi itenge fedha za kutosha ili kuimarisha miundombinu katika maeneo huru ya uzalishaji wa bidhaa za kuuza nje na hivyo kuzidi kuvutia uwekezaji unaolenga kuongezea thamani hasa bidhaa za kilimo;
- v. Kuharakisha jitihada za kuondoa vizuizi katika miamala ya uhamishaji wa mitaji kati ya Tanzania na nchi nyingine duniani na kulifanya soko la mitaji nchini liimarike na hivyo kuvutia wawekezaji zaidi. Pia kutoa elimu ya kutosha kwa wananchi juu ya fursa za uwekezaji katika soko hili.

FOR MORE INFORMATION, PLEASE VISIT OUR WEBSITES

TIC
www.tic.co.tz

BOT
www.bot.go.tz

NBS
www.nbs.go.tz